

A SZEGEDI KŐOLAJ- ÉS FÖLDGÁZKUTATÁS LEVÉLTÁRI DOKUMENTUMAI (1917–1947)

OLTVAI FERENC—VINCZI KÁROLYNÉ

(Szeged, Csongrád megyei I. sz. levéltár)

Levéltári kutatásaink közben több alkalommal találkoztunk szegedi anyagokban a kőolaj, földgáz és a geotermikus hőenergia feltárására vonatkozó iratokkal. Különösen felkeltette figyelmünket az a körülmény, hogy az első világháború végén a város nyomasztó energiaszükségletének pótlására egyesek, főleg értelmiségiek köréből származók, foglalkozva a kérdéssel, a városi hatóságot igyekeztek rávenni a kutatás megkezdésére. Tehát társadalmi szükség-szerűség hívta létre a kezdeményezést. Ugyanezen időben (1918. tavaszán) egy másik csoport a villamosenergia-szükséglet kielégítésére a Maros, vagy a Tisza vizének erejét kihasználva, vízierőmű tervét vetette fel. Ez még merészebb gondolat volt, amely az akkori pénzsűk világban nem valósulhatott meg, illetve olyan beruházások lettek volna, amelyeket az állam nem vállalhatott, a város erre fedezetet nem biztosíthatott. A tőkésék részére pedig nem kínálkozott profithozó beruházásnak. A szegediek kezdeményezése 1918-ban azzal végződött, hogy a kormányzat a kőolaj- és a földgázkutatói koncessziót egy erre a célra alakítandó angol tőkéscsoportnak engedte át. A téma azonban nem aludt el. A felszabadulás után ismét felvetették, sőt egyes lakosok hívták fel a város vezetőségének a figyelmét, hogy a város területén egyes kutakban olajos a víz, amiből kőolaj jelenlétére lehet következtetni. Javasolták a kutatás megindítását. Más kezdeményezések is előfordultak. A helyi sajtó is foglalkozott szórványosan az ügygel.

Az érdeklődés arra készítetett minket, hogy a lehetőség szerint tüzetesen vizsgáljuk meg iratanyagunkat és tárjuk fel a dokumentumokat. Amóta az intenzív kutatás a kőolaj és földgáz után Szeged környékén (1962) megindult, majd 1966 óta a termelés is eredményesen halad, az alföldi energiabázis számottevő nemzetgazdasági értéket jelent.

A közölt dokumentumokkal kapcsolatban felmerülhet a kérdés, hogy a szegedi kőolaj- és földgázkutatás megindítására irányuló törekvések mennyiben hozhatók kapcsolatba korunk fejlett technikai módszereivel folyó kutatásaival és a kitermeléssel? Természetesen 1962-ben gyökeresen más körülmények között kezdtek el a feltárást, mint ahogy azt a szegedi ügyben nyilatkozó Cholnoky Jenő és nemzedéke elképzelte a húszas évek elején. Ebben az értelemben tehát a konkrét és a hézagatlan kapcsolat valóban nem mutatható ki. A jelenleg folyó kitermelés és az azt megelőző kutatómunka módszere a kérdést először felvető szegediek képzeletében sem merült fel. Jobbára a gáz szivárgásos tüneteiből és a kőolaj felszíni jeleiből gyanították a rejtőző kincset részben olyanok, akik a kor szakmai színvonalán is alig állottak. A szegedi feltárást, még mint önmagában álló, elszigetelt műveletnek tekintették azok, akiket első-sorban városuk nyomasztó energiahiánya készítetett a téma felvetésére.

Dokumentumaink jelentőségét a hazai kőolaj- és földgázkutatás történetének néhány vonása világánál érthetjük meg.

A kőolaj- és földgázkutatás hazai története — amint arra Alliquander Ödön rámutat — a legszorosabb kapcsolatban áll a mélyfúrás történetével. Ez pedig hazánkban a kiegyezés után indulhatott csak meg fokozatosan. A fejlett ipar lehetővé tette a fúróberendezések tökéletesítését, amivel Zsigmondy Vilmos bányamérnök víznyerés céljából közel 1000 méteres fúrásokat ért el. 1878-ig számos kutat fúrt, ezek közül legnevezetesebb a Budapesten, a Városligetben fúrt 970 méteres kútja, amely 74 C° -ú vizet hozott fel. Zsigmondy fúrásai sikerei nyomán az alföldi artézi kút fúrásoknál használt fúróberendezésekkel kőolajkutatások indultak meg Galíciában, majd a kincstár kezelésében Erdélyben tártak fel gázmezőket. Ez utóbbit dr. Böckh Hugó geológus vezette. 1908 és 1917 között 42 helyen fúrtak Erdélyben, amelyek közül 37 bizonyult produktívnak. Az 1909. évi kissármási gázkitörés arról győzte meg a kormányzatot, hogy a szénhidrogén kutatást és termelést állami kézbe kell venni. Az erők egyesítése érdekében megalkották az 1911. évi VI. t. c.-t, a világon az első kőolaj- és földgáztörvényt, amely kimondotta az állam monopóliumát a szénhidrogénekre, amelyet azonban az országgyűlés tudomásulvételével meghatározott időre és területre át lehet ruházni. Sikeres feltárást végeztek a Nyitra megyei Egbell község határában, ahol 1918 végéig 72 fúrás mélyítették le. Dr. Böckh Hugó javaslatára a világon itt alkalmazták először az Eötvös-féle torziós ingát a szénhidrogén tárolására alkalmas geológiai szerkezetek kimutatására, s éppen az itt elért siker nyomán használták világszerte a kőolajkutatásban.

Kőolajat tártak fel az első világháború előtt a Muraközben, Izaszacsalon és Körösmezőn Máramaros megyében.

Amikor a szegediek 1917-ben a szórványosan előforduló kőolaj- és gázszivárgásokból arra a következtetésre jutottak, hogy itt is érdemes kutatni, már nagy múltra tekintett vissza a hazai feltárás. Nem lepődhetünk meg tehát azon, hogy itt is törekedtek a kitermelésre. Annál feltűnőbb viszont, hogy a Horthy-korszakban ellanyhult a szegediek érdeklődése. Pedig az Anna-kút 1928-ban történt sikeres fúrása (943 méter) alkalmával kis mennyiségű gázt is tartalmazott a $45\text{--}50\text{ C}^\circ$ hőmérsékletű víz.

Az 1911. évi VI. t. c. létrejötté előtt is állami felügyelet alatt állott a kutatás. Az 1890-es évek elején a kormány, ill. a pénzügyminisztérium a Földtani Intézetet bízta meg az állami segítséggel folyó fúrások véleményezésére és ellenőrzésére. Az intézet feladatkörébe tartozott az ország földtani felvételeinek elkészítése is. A munkát Lóczy Lajos, a Földtani Intézet igazgatója irányította. (1. sz. dokumentum.) A Magyar Földrajzi Társulat Alföldi Bizottsága is adott szakvéleményt egyes kutatási ügyekben. 1918-ban a kolozsvári egyetem akkor már hírneves földrajz professzorához fordult a szegedi városi tanács is szakvéleményért. (5., 6. sz. dokumentum.)

A háború alatt az érdeklődés a dél-alföldi terület felé is kiterjedt, és a terület feltáráására a Winterschall A. G. német cég kapott koncessziót. A cég a kutatásra megalapította a Magyar–Német Ásványolaj Társaságot (MaNAT). Több helyen végzett a társaság kísérleti fúrásokat, így Tótkomlóson, Vilma-szálláson, Árpádközponton. (18. sz. dokumentum.) Ezek a fúrások a kőolaj jelenlétére utaltak. A háború kimenetele azonban a németeket megakadályozta a kitermelésben.

A felszabadulás után a német érdekeltségek szovjet tulajdonba mentek át.

A Magyar–Szovjet Olaj Vállalat, majd 1952–1954 között a Magyar–Szovjet Olajművek Rt. és ezt követően most már az önálló és egységes állami irányítással dolgozó Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt irányításával az alföldi kutatás – elsősorban a Szeged-algyői medencében – a már a harmincas években sikeres dunántúli eredmények mellé csatlakozott.

Néhány szegedi lakos jelzése 1947-ben a szórványos előfordulásokról, az ügy iránti érdeklődést mutatja. (18–21. sz. *dokumentumok*.) Ugyanekkor az Anna-kúti gázelőfordulásra figyelmezteti Pápai-Vajna Ferenc főgeológus a szegedi polgármestert. (22. sz. *dokumentum*.)

A közölt dokumentumokon kívül kiegészítjük a szegedi kőolaj- és földgáz-előfordulásokat: Péter László: „Fél évszázados tudósítás az alföldi földgázról” c. cikkében (Dél-Magyarország, 1967. április 16. 57. évf. 89. sz. 4. old.) a szegedi kutatások megindítását felvető Somlyódy István szerepére találhatunk adatokat, továbbá néhány gázelőfordulásra, amelyek 1917-ben arra indították Somlyódyt, hogy a szegedi Dugonics Társaságban javasolja a kutatás megindítása érdekében teendő intézkedéseket. (2. sz. *dokumentum*.) A Délmagyarország 1918. újévi számában Somlyódy közzétett egy levelet, amelyet a lap 1917. karácsonyi számában „Van-e földgáz Szegeden?” c. cikkére kapott egy olvasótól. A levél írója azt állította, hogy a környéken három helyen is talált földgázt. Magyarért területén a Sváb-majorban, ahol a 180 méter mély artézi kút vízzel került a föld színére, s tartályokban fölfogva istállók világítására szolgált. Fábiansbestyénen, ugyancsak „Schwab N. földbirtokos birtokán” 280 méteres kútból került föl, s a tulajdonos áramfejlesztésre, világításra és gépek hajtására használja. A harmadik hely a vásárhelyi tanyákon van. Nem jelöli meg, hol? A Délmagyarország 1918. január 13-i számában tudósítás jelent meg arról, hogy a Szegedi Kereskedelmi és Iparkamarában tudományos vita rendezését határozták el a földgázról, amivel a figyelmet akarták felhívni a feladatokra. Február 6-án „A szegedi földgázkérdés” címmel Somlyódy, Böckh Hugó és Cholnoky Jenő szakértői véleményeit idézi. A Szegedi Naplóban március 31-én „Algyőn is földgázt találtak” címen jelent meg egy tudósítás. Ebből kitűnik, hogy amikor 1916-ban Belák János a vásárhelyi országút mellett levő telken kutat fúratott, erős földgázömlést tapasztalt. A hírre Somlyódy kiment és a nyitott téglakútban a földgázjelenlétét észlelte. Április 16-án a Szegedi Naplóban Cholnoky Jenő egyetemi tanárnak a városi tanácshoz küldött szakvéleménye néhány részletét ismertették. A lapok különben rendszeresen beszámoltak a tanácsnak a kutatás előmozdítása érdekében tett lépéseiről.

A szegediek nem voltak tisztában azzal, hogy az általuk tapasztalt, vagy a tudomásukra jutott földgáz- és olajelőfordulás csupán felszíni jelenség-e, és van-e ennek valamilyen köze a 2000 méteren alóli és jóval később feltárt előfordulásokhoz? A hazai kőolajkutatás korai időszakában, 1880–1890 között – olajszivárgások nyomán indították meg a fúrás munkát Zsibó környékén és Muraközben. 100 méternél alig mélyebb kutakat fúrtak, amelyek nem hoztak eredményt. Akkor még csak gyanították, hogy 1000–2000 méter mélységben rejtőzik a kőolaj és a földgáz. Ezt a mélységet a rendelkezésre álló fúróberendezésekkel is csak kivételesen tudták elérni. A szegediek a szivárgásokként mutatkozó felszíni jelenségekből következtettek. Ezek a jelenségek felkeltették az érdeklődést, ami végül is arra vezetett, hogy szakembert, Cholnoky Jenőt kérdezték meg, aki nyilatkozott is, és következtetései a helyet (Szeged és környéke) és a mélységet (2000 méter) illetőleg igazolódtak.

A kőolaj- és földgáz kutatás hazai történetének megismerésében támaszkodtunk *Alliquander Ödön*: Adalékok a magyarországi mélyfúrás történetéhez, különös tekintettel a szénhidrogén-kutató és feltáró fúrásokra c. tanulmányára. (Bányászati és Kohászati Lapok, Kőolaj és Földgáz. Budapest, 1968. január. 1. évf. 1. sz. 8—18. old.) Az Anna-kúti fúrásra felhasználtuk: *Kocsis J. Endre*: Szeged város vize. Csongrád vármegye. Sajtó alá rendezte: Csikvári Antal. (Vármegyei Szociográfiák. I. Budapest, 1938. Szeged, 13. old.) A közölt dokumentumokat a jelen közlés egyik szerzője, használta és hivatkozott azok egynémelyikére: *Oltvai Ferenc*: „Szemelvények az elmúlt évtizedekből. Meg sem találták, mégis eladták a szegedi földgázt és olajat 1920 után.” Délmagyarország, 1960. március 3. (50. évf. 53. sz.) c. cikkében.

A dokumentumok közlésénél az eredeti szöveghez ragaszkodtunk. Néhány helyen a szöveg érthetőségét írásjelek (vesszők, pontok) alkalmazásával és a rövidítések feloldásával igyekeztünk elősegíteni. Szükségesnek tartottuk az egyes dokumentumok után azok terjedelmét és jellegét feltüntetni.

Valamennyi irat Csongrád megye 1. sz. Levéltárából (Szeged) való. Ezért ezt minden iratnál feleslegesnek tartottuk feltüntetni. Elégséges volt az iratot őrző fond megnevezése.

1.
A FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTER RENDELETE A FÖLDTANI FELVÉTELEK
KÉSZÍTÉSÉRŐL

Budapest, 1917. május 4.

Csanád megye alispáni iratai
9055/1917. sz. (11 170/1918. alapsz.)
M. kir. földművelésügyi miniszter
38071/1917 szám

IX—2

Valamennyi vármegyei és városi törvényhatóság
első tisztviselőjének

A m. kir. földtani intézet tisztviselői és munkatársai a mellékelt kimutatásban foglalt beosztás alapján a folyó évben az egyes törvényhatóságok területén földtani felvételeket fognak végezni.

Ez okból felhívom polgármester urat, hogy a felvételek akadálytalan végzése érdekében utasítsa alantás közegeit, hogy a felvételekkel megbízott földtani intézeti tisztviselőket és munkatársaikat úgy személybiztonsági, mint hivatalos működése tekintetében is hatékonyan támogassák.

Megjegyzem egyúttal, hogy a kiküldött tisztviselők és munkatársak ezen minőségüket arcképes igazolvánnyal igazolhatják, hivatali működésüknek kidomborítása végett pedig megengedem, hogy a felvételeken működő tisztviselők magyar koronás címerrel, s alatta „M. kir. földtani intézet” felírással ellátott nemzeti színű karszallagot viselhessenek.

B u d a p e s t, 1917. május 4.

A miniszter helyett:
Dr. Bartóky József
államtitkár

K i m u t a t á s

az 1916/17. évi második és az 1917/18. évi első félévi országos geológiai felvételeknél működő m. kir. földtani intézeti tagokról és munkatársakról, valamint a működési területekről vármegyék szerint csoportosítva.

Sorszám	Vármegye	A felvevő neve, állása	Megjegyzés
9/a	Csongrád	Dr. Kormos Tivadar m. kir. oszt. geológus	—

B u d a p e s t, 1917. évi április hó 10-én

P. H.

LÓCZY LAJOS s. k.
egyet. ny. r. tanár
intézeti igazgató

Két oldalas, sokszorosítással készült, géppel írott tisztázat. Aláírások sokszorosítással. Iktató-bélyegzőben: Csanád megye alispánja 1917. május 9. Hátíraton: Kézírással „Tudomásul”, Makó, 1917. május 30.

A Földmívelésügyi miniszter a fentebb közölt rendeletét 1918. május 4-én 73 154 IX. oszt. 1918. sz. alatt ismét kiadta változatlan szövegezzel. A megyék közül csak Csongrád adatát közöltük. Csanád, Békés, Bács-Bodrog megyék területe nincs a geológiai felvételi programba felvéve. Az 1918. május 14-i rendelet mellékletét képező kimutatásban az 1917/1918. második, és az 1918/1919. évi első félévi országos geológiai felvételeknél működő geológusok neve és a működési területük van felsorolva.

2.

A SZEGEDI DUGONICS TÁRSASÁGBAN FOGLALKOZNAK A FÖLDGÁZKUTATÁSSAL

Szeged, 1918. január 6.

Dugonics Társaság iratai
15/1918. sz.

J e g y z ő k ö n y v

Készült 1918. január 6-án Somlyódy István kir. ítélőtáblai bíró hivatalos helyiségében (földszint 26.) tartott értekezleten.

Jelen vannak:

Somlyódy István kir. ítélőtáblai bíró, Reöck István országgyűlési képviselő. Bokor Adolf, Csányi Sándor, May Gyula, Végmann Ferenc. A várostól távollétük és más elfoglaltságuk miatt kimentették magukat: Koszó István orsz. képviselő, Wimmer Fülöp, Szász Ernő igazgatók és Valihora István bankigazgató.

Somlyódy István kir. ítélőtáblai bíró az értekezletet megnyitja s a megjelenteket üdvözlözi. Előadja, hogy az értekezlet tárgya az a kérdés: *Van-e földgáz Szegeden?* Könnyen belátható ennek a kérdésnek fontossága: A világítás és fűtés életkérdése a legnagyobb nehézségekkel küzd, úgy hogy mindenkire nézve a legnagyobb iparvállalattól kezdve a legkisebb kunyhóig óriási áldás volna a földgáz kérdés megvalósítása, mert az élet feltételeit mindenki nagyon megjavíthatná. *Szegeden van földgáz,* csak meg kell keresni. Bizonyos, hogy a nagy magyar alföldön a kutatás eredménnyel bíztat, csak módját kell tudni. Püspökladánytól—Óbecséig mindenhol földgáz felfakadások észlelhetők. A magyar társadalom hibája, hogy ezt az életbevágó kérdést nemtörődomséggel kezeli.

Felteszem a kérdést:

1. Kíván-e az értekezlet a földgáz kérdéssel foglalkozni?

2. Ha igen, mi módon kívánja Szegeden a földgáz kérdést megoldani. A bányatörvény Szeged városának megadhatja-e a lehetőséget a kérdéssel való foglalkozásra és a város közönsége javára való engedmény megoldására, melyet később a részvénytársaság for-

májában érvényesítenénk, megosztván a jogokkal együtt a résztvételt és az állam, a város, az ipari vállalatok és a nagyközönség között úgy, amint azt az engedményi okirat majd lehetővé teszi

Reöck Iván: A szegedi mérnök egyesület szintén foglalkozik ezzel a kérdéssel s terve vette ez évben a földgázzal tartandó előadás sorozat megtartását. Reöck Iván maga karolta fel azt az eszmét, hogy erős társadalmi nyomás gyakoroltassék olyan arányban, hogy a kérdés napirendre vétessék. Azonban nagyon bizonytalan, hogy ez a kérdés nem marad-e a tapogatózás útján, mert éppen az erdélyi földgázzal szerzett tapasztalatok bizonyítják, hogy milyen nehéz ezeket a tényleg nagy mennyiségben jelentkező gázokat fel fogni és értékesíteni, holott igen nagy mennyiségben bukkan fel a gáz. Tudjuk, hogy minden ártézi kút fúrásánál jelentkezett földgáz, sőt éppen az ártézi kút fúrás vezetett a földgázzal való foglalkozásra.

Azonban a legfontosabb kérdés: A kitermelési költségek milyen arányban vannak a produkálható gázmennyiséggel, mert hiszen vannak más ki nem használt energiaforrások, mint pl. a víz kiválsóan értékesíthetők lennének. A víz bizonyos energiaforrás, a földgáz-energia még bizonytalan. Indítványozom, hogy szakértőt hívjunk Szegedre, aki előadást tartana arról, hogy van-e és mennyi földgáz Szegeden és milyenek az értékesítési és kitermelési feltételek Szegeden. Tény, hogy eddig Erdélyben (Tordán) drága a gáz, de lehet hogy azért, mert a nagy apparátus kis környéket lát el a gázzal.

Valószínű, hogy Algyő környékén eredményes lenne a fúrás.

Dr. Véghmann Ferenc indítványozza:

I. A Kereskedelmi Kamara, Dugonics Társaság, s a Mérnök Egyesület előadást rendezzen. melyre szakértő előadókat hív meg a fővárosból a földgáz kérdéstről való előadásra.

II. A város törvényhatósága forduljon kérelemmel a kormányhoz, hogy a város földgázkutatásra engedélyt nyerjen, illetőleg, hogy a pénzügyminisztérium illetékes osztálya a legközelebbi földgázkutatást Szegeden eszközölje.

Az indítványokat az értekezlet elfogadja és mindkét indítványnak megfelelő módon foganasításával az értekezlet elnökét megbízza.

Somlyódy István kir. ítélőtáblai bíró megköszöni a jelen voltak megjelenését s az értekezletet bezárja.

Utólag megjelent Szigyártó Albert tanár s előadta, hogy Szegeden 380 méter mélységig — amely eddig a fúrási mélység legnagyobb mértéke volt —, nem volt számbavehető földgáz feltalálható. Tény azonban, hogy amikor a vízművek építésénél a Tisza-parton ily mélységben lefúrtak, talán gyufagyújtás folytán robbanás támadt, amely Priváry Ferenc főmérnök szemét majdnem kiütötte.

600 méterig való lefúrásig a földgáz jelenléte biztosan megállapítható, mert ezen a mélységen túl már sziklaréteg következik. Ilyen mélységű (600 m) fúrásra állami fúrás kísérlet volna kieszaközlendő.

CSÁNYI MÁTYÁS s. k.
jegyző

SOMLYÓDY ISTVÁN s. k.
az értekezlet elnöke

Eredeti géppel írott kétoldalas tisztázat másolata aláírások nélkül.

3.

„FÖLDGÁZNAP” HATÁRIDEJÉNEK KITÜZÉSÉT KÉRI SOMLYÓDY ISTVÁN

Dugonics Társaság iratai
15/1918. sz.

S z a l a y J ó z s e f dr. Úrnak
a Dugonics Társaság elnöke

S z e g e d

Nagyságos Uram!

A másolatban mellékelt értekezleti jegyzőkönyvet midőn Nagyságodnak megküldöm — értesítem, hogy a kérdésben levő *földgáznapi* határidejének megállapítása végett mihelyt a földgáz szakértők válaszleveleit megkapom és esetleg már felajánlásait is referálhatom, — Nagyságodat fel fogom keresni.

S z e g e d, 1918. évi január 15.

SOMLYÓDY ISTVÁN
kir. ítélőtáblai bíró
a szegedi kir. járásbírótság vezetője

Eredeti egy oldalas gépelt tisztázat.

ELŐTERJESZTÉS A SZEGEDI VÁROSI TANÁCSHOZ CHOLNOKY JENŐ
EGYETEMI TANÁRTÓL KÉRENDŐ SZAKVÉLEMÉNY ÜGYÉBEN

Szeged, 1918. január 29.

Szeged város tanácsának iratai
4153/1918. (554/1918. lt. sz.)

Tekintetes Tanács!

Dr. Cholnoky Jenő kolozsvári egyetemi tanár, a Magyar Földrajzi Társaság elnöke szíves volt a polgármester úr s a városi tanács több tagjának jelenlétében kifejezni a földgáz kutatására vonatkozó véleményét s egyszersmind kijelenteni azt, hogy a szóval kifejtett véleményt amennyiben a város tanácsa a földrajzi társaságnak alföldi bizottságát megkeresi, írásban is közölni fogja.

Tisztelettel javaslom méltóztassék a Magyar Földrajzi Társaságnak az Alföld kutatására alakított bizottságát megkeresni, hogy a kilátásba helyezett véleményt írásban megküldeni szíveskedjék.

S z e g e d, 1918. január 29.

Gaál Endre
tanácsnok

Egy oldalas, géppel írott tisztázat. Iktatóbélyegzőben 4153. sz.
Érk.: 1918. január 30. Szeged sz. kir. Város Tanácsi Iktató Hivatala. Földgázkutatás tárgyában jelentés.

A SZEGEDI VÁROSI TANÁCS LEVELE A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG
ALFÖLDI BIZOTTSÁGÁHOZ: NYILATKOZZÉK A SZEGEDI FÖLDGÁZKUTATÁS
KILÁTÁSAIRÓL

Szeged, 1918. február 4.

Szeged város Tanácsának iratai
4153/1918. sz. (554/1918. lt. sz.)

Tárgy: Földgáz kutatása tárgyában jelentés.

A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának
K o l o z s v á r

A háború tanúságai, különösen a közüzemek zavartalan működésének biztosítása érdekében, kívánatosná teszik a fűtés és világítás aként való ellátását, ami a külföldtől, szállítási s egyéb nehézségektől mentesít.

Leginkább megnyugtató megoldás volna, ha Szegedet földgázzal sikerülne ellátni s ezért foglalkozunk avval a kérdéssel, miként volna ez megoldható.

A mélyen tisztelt Bizottság kutatásai során kétségtelenül foglalkozott már az Alföld mélyebb rétegeinek alakulásaival s erre való tekintettel tisztelettel kérjük szíveskedjék indokolt véleményt nyilvánítani abban a tekintetben: vajon valószínű-e, hogy Szeged alatt földgáz tartó réteg terül el, milyen mélységben? és remélhető-e, hogy azt mély fúrással felszínre hozhatjuk?

Fogadja a mélyen tisztelt Bizottság nagyrabecsülésünk és őszinte tiszteletünk tolmácsolását.

Kelt Szeged sz. kir. város tanácsának 1918. február hó 4-én tartott üléséből.

BOKOR PÁL
polgármester

Dr. GAÁL ENDRE
tanácsnok

Két oldalas gépelt fogalmazvány.

CHOLNOKY JENŐ EGYET. TANÁR LEVELE A SZEGEDI POLGÁRMESTERHEZ
A MAGYAR FÖLDTANI TÁRSASÁG ALFÖLDI BIZOTTSÁGA RÉSZÉRE KÜLDÖTT
SEGÉLYRŐL ÉS A KÉSZÜLŐ SZAKVÉLEMÉNYRŐL

Kolozsvár, 1918. március 22.

Szeged város tanácsának iratai
12 264/1918. sz. (554/1918. lt. sz.)

A
Magyar Földrajzi Társaság
Alföldi Bizottsága
Kolozsvár, 1918. március 22.

Nagyságos Polgármester Úr!

Amidőn hálásan köszönöm meg Szeged város 500 koronányi segélyét az Alföldi Bizottság számára, egyúttal tisztelettel mellékelve van szerencsém Bizottságunk 1916. évi jelentését megküldeni. Néhány hét múlva követni fogja az 1917. évi jelentés.

Tek. Szeged városának 4153/1918. sz. átiratára a földgáz ügyében — válaszuk szintén rövidesen elküldhető lesz. Alapos tanulmányok és megfontolások voltak hozzá szükségesek.

A Bizottság számára kiutalt segélyt ismételten megköszönve, maradok a Nagyságos Polgármester Úrnak

hűséges híve
Dr. CHOLNOKY JENŐ
elnök

Cholnoky Jenő által kézzel írott egy oldalas tisztázat. Iktatóbélyegzőben: Szeged Szab. Kir. Város Tanácsi Iktató Hivatala. 12 264/1918. március 18. Hátirat: Levéltárba teendő. 1918. április 8. Bokor polgármester, Gaál tanácsnok.

CHOLNOKY JENŐ SZAKVÉLEMÉNYE AZ ALFÖLDI ÉS KÜLÖNÖSEN
A SZEGEDI FÖLDGÁZKUTATÓ FŰRÁSOK VÁRHATÓ EREDMÉNYÉRŐL

Kolozsvár, 1918. április 12.

Szeged város tanácsának iratai
4153/1918. sz. (554/1918. lt. sz.)

Tekintetes Városi Tanács!

A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságához, a földgáz ügyében intézett kérdésre nézve a következő tiszteletteljes véleményt van szerencsém előterjeszteni:

A kérdést több szakértővel, különösen pedig a kir. Bányakutató Hivatal szakértő mérnökeivel és a Földtani Intézet tudós igazgatójával, dr. Lóczy Lajossal folytatott eszmecsere kapcsán teljesen megvilágítva tudom a Tekintetes Tanács előtt tisztázni.

Alföldünk a geológiai harmadkorban, amikor az Erdélyi Medencében is lerakódtak a gáztartalmú rétegek, az erdélyihez nagyon hasonló, de meglehetősen elzárt és jóval nagyobb tenger borította. Ebben az elzárt tengerrészben éppen olyan rétegek rakódhattak le, mint az Erdélyi Medencében, t. i. éppen úgy itt is keletkezettek kősó, földgáz és petróleum-tartalmú rétegek. Kősó az Alföld északkeleti széléről ismeretes (Sóvár, Máramarossziget, stb.) földgáz is számtalan helyen bukkanik elő. Az Alföld csak egy része a magyar medencének, hozzá tartozik ehhez a Dunántúl is, már pedig a Dunántúl délnyugati részén petróleum és földgáz-előfordulás ismeretes.

Minden jel arra vall tehát, hogy az Alföld mélyében földgáz és petróleum-tartalmú rétegek vannak. Ezt bizonyítja a széleken észlelt jelenségek sorozata s ezt az ártézi kutak nagy részének gázömlése. De ugyanezt bizonyítja az elmélet is, mert a földrajzi viszonyok az erdélyi gáztartalmú rétegek lerakódásának idején nagyon hasonlóak voltak a magyar medencében is.

Legújabbban a temerini artézi kútban konstataáltak percenként majdnem 200 liter gáz-előtörést. Éppen Szeged környékén rég ismert jelenség, hogy majdnem minden artézi kútból földgáz tör elő.

Az alföldi gázkutatások megindítását megelőzőleg célszerűnek látszott az egész Alföldet átkutatni a báró Eötvös Loránd-féle ingával. Ez az inga az Alföld mélyén ki tudja mutatni a különböző sűrűségű kőzeteket. Lehetséges, hogy a dús gáz és petróleum-tartalmú rétegeknek kisebb fajsúlya van, mint a rendes vízzel átitatott rétegeknek, mert a komprimált gáznak is, meg a petróleumnak is kisebb a fajsúlya, mint a víznek. A különbség azonban olyan kicsiny, hogy aligha lehet remélnünk hogy a tudományos szempontból rendkívül nagy jelentőségű vizsgálatok egészen határozott útmutatást adjanak a földgáz előfordulására nézve. Annál kevésbé hihető ez, mert az Alföld mélyén levő, egyéb rétegzavarok az Eötvös-féle ingára sokkal élénkebb hatásúak lehetnek. Mindazonáltal a Kutató Bányahivatal a további vizsgáladásokat megelőzőleg azt óhajtja, hogy az ingamérések előzőleg az Alföld egész területén elvégeztessenek.

Ha az ingamérések nem nyújtanának megbízható útmutatást, akkor nem marad más hátra, mint oly helyeken megkísérelni a fúrást, amelyekben;

1. Egyéb jelekből ítélve a gáz jelenléte valószínű és
2. Ahol a gázkútnak legnagyobb gazdasági jelentősége volna.

Az előbbi szempontból az Alföld déli része kétségkívül első helyen áll. Legalább innen van legtöbb jelünk. Fontos azonkívül még Püspökladány környéke.

A második szempontból tekintve, első helyen áll Budapest közvetlen környéke, de mindjárt utána következnek Szeged vidéke. A Szeged vidékén feltárt nagy gázkút ugyanis nemcsak Szegedet, hanem a környékén fekvő nagy városokat (Hódmező-Vásárhely, Szabadka, Zenta, Nagyikinda, Makó) sőt Arad és Temesvár, Kiskunfélegyháza stb.) is el tudná gazdaságosan földgázzal látni.

Mindebből tehát az következik, hogy ha valahol próbafúrást akarunk lemélyíteni, akkor első sorban Budapest és Szeged vidéke jöhet tekintetbe.

Véleményem szerint meglehetősen vakon vagyunk kénytelenek megindítani a próbafúrásokat s el kell szánva lennünk arra, hogy igen nagy mélységre tervezzük a fúrásokat. El kell szánva lennünk arra is, hogy esetleg az első fúrások nem sikerülnek s mindegyik vidéken esetleg 2—3 fúrára lehet szükség. Tekintettel a földgáz rendkívüli gazdasági jelentőségére, ekkora áldozattól nem szabad visszariadnunk.

Az artézi kutakból előjövő gáz kétségtelenül tanúskodik róla, hogy gáznak nagy tömegben *kell* lennie nagyobb mélységben. Az artézi kutakon jelentkező gáz azonban bizonyosan úgynevezett másodlagos helyről származik. Az igazi gáztartó rétegekből ugyanis a gáz lassankint felszűremlik magasabb rétegekbe, azokba, amelyekből az artézi víz is származik. Ezek tehát nem az igazi, elsődleges gáztartók, csak átszivárgások. Azért olyan csekély mennyiségűek. Ahol azonban ilyen kevés gáz is van, ott okvetlenül nagy tömegűnek kell nagyobb mélységekben rejtőzködni.

Ez a nagy mélység lehet 2000 méterben is. Eddig lefúrni ma már tisztán költség kérdése. Az ott levő gáz nyomása a hidrosztatikai nyomásnak megfelelő, tehát 200 atmoszféra. Ilyen igazán borzasztó nagy nyomású gáz kétségtelenül felfelé húzódik a rétegekben, bár az erősen összenyomott, agyagos rétegekben át ez igen nehezen megy.

Ha az ilyen gáztartót fúrással csak megközelítjük, máris utat fog magának törni s meglehetősen fokozott nyomással fogjuk a felszínen megkapni. De minden esetre meg lehet találni. Lehet, hogy az első fúrást igen nagy, véletlen szerencsétlenséggel éppen olyan helyre fúrjuk, ahol két gáztartó között valami mélyen lenyúló szinklinális van. De ez kivételes szerencsétlenség volna. Ahol az artézi kutakból bőven jön a gáz, ott minden körülmények közt gáztartó boltozat fölött vagyunk s ilyen helyen majdnem teljesen kizárt dolog, hogy alul az igazi, elsődleges gáztartót meg ne találjuk.

Ennek következtében nagyon ajánlatos volna Szeged közelében, ahol a nagy nyomású gáz esetleges erőszakos feltódulása épületekben már kárt nem tehet, próbafúrást lemélyíteni. Budapestet és Kecskemétet megelőzendő, jó volna ha a város maga ajánlana föl az államnak bizonyos összeget a fúrások költségeire, de egyúttal bátran kérheti a város az állam, sőt a szomszédos nagy városok támogatását is. Könnyen összegyűjthető egy olyan összeg, amellyel minden nagyobb megterhelés nélkül az első, igazi mély fúrás lemélyesíthető. Ha Szabadka, Szeged, Hódmező-Vásárhely, Arad, és Temesvár, sőt Makó és Nagyikinda lakosságuknak arányában hozzájárulnak a költségekhez s a kút a városok közt azok lakosságának figyelembevételével, mintegy a városok közös súlypontjában mélyesztenék le, akkor mindegyik a lehető legigazságosabban jutna gázhoz.

A közös súlypont grafikus eljárással könnyen megszerkeszthető s becslés szerint mintegy Öbessenyő tájékára jutna. Itt kellene a kutat lemélyíteni s meg vagyok győződve, hogy a legjobb eredménnyel, minden különösebb nehézség nélkül. Ha a költségeket 1 000 000 koronára tesszük is, sikertelenségek belekalkulálásával, akkor is az állam ennek a költségnek feleit viselhetné s a többi az öt nagy város közt egyenletesen elosztva is már csak 100 000 koronát jelentene mindegyik nagy és gazdag városra. Oly kicsiny teher ez, aránylag az elérhető óriási haszonnal szemben, hogy mulasztást követnek el a városok, ha ezt a szövetkezést és ezt a nevezetes próbát meg nem teszik. Az Alföld nagy mélységéből minden esetre olyan tömegnek kell előtörnie, amely túlságos bőséggel képes lesz mindegyiknek szükségletét fedezni. S ha egy kút sikerült, akkor nem nehéz többet is előteremteni s Alföldünkre új korszak vár, mert oly bőségesen el volna látva erővel, hogy ahhoz csak amerikai példák volnának hasonlíthatók.

Nem óhajtom itt véleményem szakszerű megindokolását részletesen előterjeszteni. Csak annyit kell megmondanom, hogy minden olyan könnyen elzáródó medenczéében, mint a mi magyar medenczénk, a hosszú-hosszú geológiai idők folyamán mindig voltak olyan korszakok, amelyek a földgáz képződésére alkalmasak voltak.

Majdnem kizárt dolognak kell tekintenünk, hogy egy ilyen medenczéében, amelyekben gyorsan és komplikáltan változtak a tengerek kiterjedései, mélységei, gyorsan változó facziesek nyomára akadunk, hogy ott ne lett volna gázképződésre alkalmas időszak. Hogy csakugyan nem állunk ily szerencsétlen véletlennel szemben, azt kétségtelenül igazolja az a tény, hogy az Alföldön temérdek fúrásból jön elő gáz.

Igy tehát véleményemet röviden akként fejezhetem ki, hogy

1. Szeged környékén igen nagy bátorsággal fúrhatunk bárhol gázra.

2. A fúrásokat mintegy 2000 méterre kell terveznünk és

3. Szeged vidéke gazdasági szempontból is elsősorban figyelembe jöhet gázkút fúrására.

Azt hiszem, hogy ezzel a tekintetes Tanácsnak sikerült teljesen megfelelnem a feladott kérdésre. Minden további részletben is a legnagyobb örömmel állok a Tekintetes Tanács rendelkezésére s megtisztelőnek tekintem, ha hozzám fordulni méltóztatik.

Legmélyebb tisztelettel:

Kolozsvár, 1918. április 12.

Dr. Cholnoky Jenő
egyetemi tanár
a M. Földrajzi Társaság és az
Alföldi Bizottság elnöke

Cholnoky Jenő által kézzel írott két oldalas tisztázat. Iktatóbélyegző: Szeged Szab. Kir. Város Tanácsi Iktató Hivatala, 14 422. Ér. k.: 1918. április 15. Szerelendő 4153/1918. sürgős. A 4, 5, 6, 7. sz. alatt készült dokumentum tárgyánál fogva azonos levéltári szám alatt van elhelyezve.

8.

A SZEGEDI VÁROSI TANÁCS ELŐTERJESZTÉSE A PÉNZÜGYMINISZTERHEZ A FÖLDGÁZKUTATÁS ELRENDELÉSÉRŐL

Szeged, 1918. május 10.

Szeged város tanácsának iratai
14 422/1918. sz. (4588/1918. lt. sz.)

Tárgy: A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának véleménye földgáz tárgyában.

Nagyméltóságú m. kir.
Pénzügyminiszter Úr!

Szeged sz. kir. város tüzelő és világító anyagokkal való ellátása évről-évre nagyobb nehézségbe ütközik.

Különösen súlyos volt a helyzet az elmúlt télen, olyannyira, hogy a közvilágítást kénytelen voltunk a közbiztonság hátrányára a főbb útvonalak igen mérsékelt világítására korlátozni, az üzleti s a magán világítást a legkisebb mértékre mérsékelni, a gázzal való főzést, vízmelegítést teljesen megszüntetni.

Napirenden voltak a közbiztonság ellenes cselekmények, a városi múzeumból betörők elrabolták az ezüst és arany érmeiket: a tüzelőanyag hiánya miatt a külső részek s a környék lakossága a várost övező körtöltés előterében vízvédelmi szempontból létesített erdősítést sok helyen csaknem teljesen kiirtották.

Javulás a háború alatt egyáltalán nem, de annak befejezte után hosszú időre sem remélhető, s igen valószínű, hogy a helyzet a háború alatt — amint eddig — továbbra is súlyosbodni fog, amint kétségtelen, hogy a háború pusztításán, úgy a termelési nehézségek következtében a tüzelőanyagok árai a háború után is magasak maradnak.

A használatban levő világító és tüzelő anyagok szén, fa, nyersolaj, petróleum, gáz pótlására s a legtöbb szükséglet kielégítésére a földgáz látszik legalkalmasabbnak, amire való tekintettel a Magyar Földrajzi Társaság Alföldkutató Bizottságától véleményt kértünk a tekintetben, vajon remélhető e Szeged környékének mély fúrásával, földgáz hozható fölszínre?

A válasz szerint, amelyet van szerencsénk felterjesztésünkhöz mellékelni, a legnagyobb valószínűség szerint eredményes volna az Alföld medencéjében a földgáz kutatása.

Az ország legnagyobb és legnépesebb városai és községei ebben az országrészben fekszenek, amelynek természetes középpontja Szeged.

Közvetlen közelében terülnek el Hódmezővásárhely, Szabadka, Dorozsma, Horgos, Kistelek, Szőreg, Tápé, Deszk, Kiszombor, Ószentiván, Gyála, Majsza, továbbá Baja, Békésgyula, Csaba, Kiskunfélegyháza, Makó, Nagybecskerek, Nagyikinda, Ókanizsa, Szentés, Szolnok, Zenta, Zombor, stb.

Szeged területén, vagy környékén feltárt földgáz az Alföldnek a Dunáig, illetve Pécsig, továbbá Kecskemét, Arad, Temesvár, Pancsova városokig terjedő részén megoldhatná a fűtés és világítás nehézségeit.

Országos és igen nagyjelentőségű közgazdasági érdek ennek az országrésznek földgáz útján fűtő, világító és hajtóerővel való ellátása.

Erre való tekintettel terjesztjük elő Nagyméltóságod elé azt a tiszteletteljes kérelmünket, kegyeskedjék elrendelni, hogy Szeged környékén a földgáz után való kutatást késedelem nélkül megkezdjék, mely fúrással való feltörést mielőbb végrehajtsák.

9.

A SZEGEDI VÁROSI TANÁCS KOSZONETÉT FEJEZI KI CHOLNOKY JENŐNEK A SZAKVÉLEMÉNYÉRT Szeged, 1918. május 10.

Szeged város tanácsának iratai
14 422/1918. sz. (4588/1918. lt. sz.)

Nagyságos

Dr. Cholnoky Jenő egyetemi tanár Úrnak
a Magyar Földrajzi Társaság és az Alföldi Bizottság Elnökének

Az Alföldi földgáz kutatás tekintetében a Magyar földrajzi Társaság Alföldi Bizottsága nevében felkérésünk folytán megküldött értékes szakvéleményért, amelyre támaszkodva a földgáz kutatás és mély fúrás végrehajtásának elrendeléséért a földművelésügyi m. kir. miniszter Úrhoz feliratot intéztünk, nem mulaszthatjuk el Nagyságodnak úgy Nagyságod útján mindazoknak, akik közreműködni szívesek voltak, különösen a Földtani Intézet tudós igazgatójának, dr. Lóczi Lajos öméltóságának, viszont régi barátjának igaz nagyrabecsülésünk és mély tiszteletünk hangsúlyozása mellett, városunk közönsége nevében őszinte köszönetünket kifejezni.

10.

A SZEGEDI VÁROSI TANÁCS CHOLNOKY JENŐ SZAKVÉLEMÉNYÉT FELTERJESZTI A FÖLDMŪVELÉSÜGYI MINISZTERHEZ ÉS KÉRI A FÖLDGÁZKUTATÁS ELRENDELÉSÉT Szeged, 1918. május 10.

Szeged város tanácsának iratai
14 422/1918. sz. (4588/1918. lt. sz.)

V é g z é s

A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottsága részéről földgáz tekintetében beadott szakvéleményt felterjesztjük a földművelésügyi m. kir. miniszter úrhoz a kutatás és a fel-

tárás elrendelését kérve és felhatalmazzuk dr. Gaál Endre tanácsnok urat, hogy a kedvező elintézés érdekében illetékes helyen közbejárjon.

Miről dr. Gaál Endre tanácsnok urat és számvevőséget értjük.
Szeged, 1918. május 10.

SOMOGYI SZILVESZTER
polgármester

Dr. GAÁL ENDRE
tanácsnok

Géppel írott háromoldalas fogalmazvány.

11.

A TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁGI TAGOK INDÍTVÁNYA A SZEGEDI VÁROSI TANÁCSHOZ A FÖLDGÁZKUTATÁS ÜGYÉNEK A PÉNZÜGYI KORMÁNYZATHOZ VALÓ TERJESZTÉSÉRŐL

Szeged, 1918. június 1.

Szeged város tanácsának iratai
2141/1918. sz. (4588/1918. lt. sz.)

I n d í t v á n y

Miután városunkban és környékén tapasztalt jelenségek és az ezekre alapított szakértői vélemények valószínűvé teszik, hogy általában a nagy magyar Alföldön és közvetlen Szegeden és környékén is földgáz van, hol ártézikút fúrások közben jelentékeny mennyiségben többször földgáz jelentkezett. (Szentes, Hódmezővásárhely, Algyó)

Miután Szeged és környékén tüzelő és fűtőanyagban szűkölködik, úgy gazdasági és ipari termelés tekintetéből mérhetetlen fontosságú volna, ha a mai fa és szénárak mellett földgázzal fűthetnénk és világíthatnánk és földgáz adná ipartelepeinknek a hajtóerőt.

Miután az 1911. évi VI. törv. cikk a földgázkutatás és kibányászás jogát az állam részére tartotta fent:

Arra kéri törvényhatóságunk a Polgármester Urat, hogy Szeged városa és közvetlen környékére a földgázkutatást kiterjeszteni és azt soronkívül és mielőbb fogatosíttatni szíveskedjék.

Szeged város törvényhatósága tudatában kulturális, közgazdasági és szociális feladatának, a várható közgazdasági haszon viszonzásként nem zárkózik el attól, hogy a kutatás költségeihez megállapítandó mértékben hozzá járuljon.

S z e g e d, 1918. június hó 1-én.

SOMLYÓDY ISTVÁN
törvényhatósági bizottsági tag

WIMMER FÜLÖP
Dr. KOSZÓ ISTVÁN
törvényhatósági bizottsági tagok

Egy oldalas géppel írott tisztázat, eredeti aláírásokkal.

12.

SZEGED VÁROS TANÁCSÁNAK HATÁROZATA A FÖLDGÁZKUTATÁS ÜGYÉNEK A TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁG ELÉ VITELÉRŐL

Szeged, 1918. június 18.

Szeged város tanácsának iratai
21 412/1918. sz. (4588/1918. lt. sz.)

Tárgy: Földgázkutatás tárgyában Dr. Somlyódy István és társai indítványa

Közgyűlés elé terjesztjük a következő javaslatot:

Az indítványt tárgyra való tekintettel sürgősnek minősítve, a törvényhatósági bizottság nyomban tárgyalja és tudomásul véve azt, hogy a város tanácsa a földgázkutatás várható eredménye tekintetében véleményt kért a Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizott-

ságától, majd a kapott kedvező véleményt részletes indokolt felterjesztéssel bemutatta a m. kir. Pénzügyminiszter úrnak azt kérve, hogy a földgázkutatást Szeged területére sürgősen elrendelni méltóztassék, és a kérelem kedvező elintézése érdekében a törvényhatóság közgyűléséből is felír a m. kir. Pénzügyminiszter úrhoz, egyidejűleg felhatalmazza a város tanácsát, hogy ha a m. kir. Pénzügyminiszter úr a város anyagi hozzájárulását kívánná a kutatás költségeihez, annak megállapítása tekintetében a tárgyalásokat soron kívül véglegesse s a szükséges fedezet engedélyezéséért a törvényhatósági bizottság közgyűléséhez késedelem nélkül előterjesztést tegyen.

Miről a sz. kir. város főjegyzőjét értesítjük.

K. m. f.

SOMOGYI SZILVESZTER
polgármester

Dr. GAÁL ENDRE
tanácsnok

A fentebb közölt tanácsi előterjesztés alapján a törvényhatósági bizottság 1918. június 9-én tartott közgyűlésén a tanács előterjesztését elfogadta és a jegyzőkönyvbe a 283. sz. alatt az elfogadásról szóló határozatot bevezettette.

Egy oldalas géppel írott fogalmazvány, a polgármester és a tanácsnok aláírásával.

13.

SZEGED VÁROS TANÁCSA A TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁG ÚTJÁN
A PÉNZÜGYMINISZTERNÉL A FÖLDGÁZKUTATÁS MEGINDÍTÁSÁRA TETT
JAVASLAT ELINTÉZÉSÉT SÜRGETI

Szeged, 1920. október 27.

Szeged város tanácsának iratai

28792/1920. sz. (4588/1918. lt. sz.)

Tárgy: Somlyódy István indítványa földgázkutatás elrendelése ügyében kelt felterjesztés szorgalmazására

Közgyűlés elé terjesztjük a következő javaslattal:

A közgyűlés az indítványt mint tárgyánál fogva sürgőset nyomban tárgyalja s azt elfogadva sürgős feliratot intéz a m. kir. Pénzügyminiszter úrhoz a 283/1918. sz. közgyűlési határozattal a földgáz kutatásának elrendelésére vonatkozó kérelem mielőbbi elintézését kérve.

Miről a sz. kir. város főjegyzőjét értesítjük.

K. m. f.

SOMOGYI SZILVESZTER
polgármester

DR. GAÁL ENDRE
tanácsnok

Egy oldalas, géppel írott tisztázat, a tanácsnok aláírásával.

A 8—13. sz. alatt közölt dokumentumok eredetijeit azonos levéltári szám alá helyezték el.

14.

SZEGED VÁROS TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁGÁNAK ELŐTERJESZTÉSE
A PÉNZÜGYMINISZTERHEZ A FÖLDGÁZKUTATÁS ELRENDELÉSÉRŐL
SZEGED TERÜLETÉN

Szeged, 1921. január 24.

Szeged város tanácsának iratai

1503/1921. sz. (7818/1920. lt. sz.)

Tárgy: Földgáz ügyének sürgetése iránt Somlyódy István fellebbezése tárgyában közgyűlési határozat

Szeged sz. kir. város törvényhatósági bizottságától

291/1920. kgy. sz.

Nagyméltóságú m. kir. Pénzügyminiszter Úr!

Szeged sz. kir. város tanácsa 1918. május hó 10-én kelt 14 422/ számú felterjesztésében a Magyar Földrajzi Társaság részletesen indokolt szakvéleményének csatolása mellett

kérelmet terjesztett fel a m. kir. pénzügyminiszter úrhoz, amelyben Szeged város területére földgázkutatás elrendelését kérte, amelyet közgyűlésünkön tudomásul vettünk s elhatároztuk 1918. évi 283. sz. határozatunkkal annak a törvényhatósági bizottság részéről való szorgalmazását is.

Időközben városunkban az ország közismert vigasztalan helyzete következtében a helyzet igen kedvezőtlenül alakult s még mindig úgyszólván napról-napra súlyosodik. A város évek óta tüzelőanyag hiányban szenved, ennek következtében először a város közvetlen környékéről, majd a város közutairól szó szoros értelmében kiirtották a fákat, majd távolabbi erdőkre került sor; a közel jövő már teljesen vigasztalan, a város a legnagyobb tüzelő ínségben fog szenvedni:

Hasonló mizériákkal küzd a közvilágítás anyaghiány miatt s a légszusz előállítása teljesen szünetel. A villany előállítása pedig napról-napra a szénbehozattól függ s a város különösen az utóbbi két évben ismételen világítás nélkül maradt, ami hatásában annál súlyosabb, mert egyéb világító eszköz, különösen petróleum, szintén csak igen korlátozott mennyiségben, aránytalanul drága áron kapható. Mindez súlyosan visszahat az iparra is, a légszusz és villanymotorra berendezett ipartelemek szünetelni kénytelenek.

Nagyon fontos létérdeke a városnak és lakosainak, hogy ezek a nehézségek megszűnjenek, de az egész országnak is létérdeke, hogy e tekintetben lehetőleg idegen országok befolyásától függetlenül legyen, amely irányban legkedvezőbb segítség a földgáz feltárásától remélhető.

A város tanácsának előlthivatkozott felterjesztéséhez mellékelve van a földrajzi társaság szakvéleménye, amely alapos kilátást nyújt arra, hogy Szeged területén habár nagyobb mértékben földgáz található.

Mély tisztelettel kérjük tehát Nagyméltóságodat, szíveskedjék a földgáz kutatást Szeged város területén elrendelni s azt lehetőleg sürgősen foganatba vetetni.

Kelt Szeged sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1920. október hó 28-án folytatva tartott rendes közgyűléséből.

SOMOGYI SZILVESZTER
polgármester

Két oldalas, géppel írott tiszttázat, a polgármester aláírásával. A törvényhatósági bizottság 1920. október 28-án kelt határozatát a tanács 1921. január 24-én adta ki.

15.

A PÉNZÜGYMINISZTER ÉRTESETI A TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁGOT,
HOGY AZ OLAJ- ÉS FÖLDGÁZKUTATÁS JOGÁT ÁTRUHÁZTA A MEG-
ALAKÍTANDÓ BRIT—MAGYAR ÁSVÁNYOLAJ ÉS FÖLDGÁZ RT-RE

Budapest, 1921. április 4.

Szeged város tanácsának iratai
9081/1921. sz. (7818/1920. lt. sz.)

A m. kir. pénzügyminisztériumtól

5.572./1921. szám
XV./a.

Szeged sz. kir. város törvényhatósági bizottságának

S z e g e d

Szeged sz. kir. város tanácsa 1918. évi május hó 10-én kelt 14.422. számú, a tisztelt törvényhatósági bizottság pedig múlt év október hó 28-án kelt 291. számú felterjesztésében kérte, hogy Szeged sz. kir. város földgázzal való ellátása céljából a város környékén geológiai kutatásokat végeztessenek, illetőleg mélyfúrások lemélyítése által a földgáz feltárását megkíséreljem.

Ezen felterjesztések kapcsán értesítem a tisztelt törvényhatósági bizottságot, hogy egyrészt a m. kir. államkincstár nevében a m. kir. pénzügyminiszter, és másrészt a vezetése alatt álló szindikátus nevében eljáró D'Arcy Exploration Company Ltd. londoni cég között 1920. október hó 20-án kötött egyezmény és szerződés értelmében az 1911. évi VI. t. c. alapján állami monopólium tárgyát képező ásványolajra, földgázra és más ásványolajfélékre vonatkozó állami kutatási és bányászati jogokat az ország nagy részén, és ezek között Szeged sz. kir. város környékére vonatkozólag is az idézett törvénycikk 4. §-a

alapján fenti szindikátusra, illetve az ezáltal alakítandó Brit—Magyar Ásványolaj és Földgáz Részvénytársaságra ruháztam át és így a tisztelt törvényhatósági bizottság kérelmének közvetlen teljesítése ez idő szerint már nem áll módomban.

A felterjesztésekben foglaltakat azonban egyidejűleg közöltem a szindikátus vezetőjével és így remélem, hogy a lehetőséghez képest a kérelem figyelembe fog vétetni.

Tájékoztatásul meg kell azonban már ez alkalommal is jegyezni, hogy az alföldi artézikutakban jelentkező aránylag csekély mennyiségű gázömlések még nem nyújtanak kellő támpontot arra, hogy ezen a helyen egy, különösen a jelen viszonyok között rendkívül nagy költséggel járó mélyfúrás telepíttessék. Minthogy továbbá az Alföldnek egész sík területe közvetlen geológiai észlelésekre sem alkalmas, ezért földgáz feltárására alkalmas helyek csak nagy területekre kiterjedő, szisztematikus sorrendben végzendő geofizikai mérések segélyével állapíthatók meg. Ilyen geofizikai mérések a Nagy Magyar Alföld területén, különösen Kecskemét, Mezőhegyes környékén és a Nagyhortobágyon néhány éve már folyamatban vannak, sőt a Nagyhortobágyon egy a kincstar által végzett mélyfúrás is üzemben van és már majdnem elérte a 750 m mélységet. Ennek, valamint a közeljövőben Hajdúszoboszló határában megindítandó második kincstári mélyfúrásnak, valamint az időközben végzendő geofizikai méréseknek eredményei fogják megszabni azokat a területeket, amelyek az alföldi gázlelőfordulások racionális kihasználása szempontjából figyelembe jöhetnek.

Az így a tudomány útmutatásai alapján megállapított sorrend az egész aktio sikerének veszélyeztetése nélkül alig bolygatható meg, ezért tehát Szeged sz. kir. város közönségének is saját érdekében áll, ha a hortobágyi fúrásoknak és a már folyamatban levő geofizikai méréseknek eredményét bevárja.

Ezek után biztosíthatom a t. törvényhatósági bizottságot, hogy Szeged sz. kir. város érdekeit minden lehető módon támogatni fogom.

Budapest, 1921. évi április hó 4-én.

VÉRTESY s. k.
államtitkár

Két oldalas, géppel írott tiszttázat az államtitkár aláírásával.

16.

A SZEGEDI VÁROSI TANÁCS TUDOMÁSUL VESZI A PÉNZÜGYMINISZTER DÖNTÉSÉT A FÖLDGÁZKUTATÁS JOGÁNAK ELADÁSÁRÓL ÉS A KUTATÁS VÁRHATÓ EREDMÉNYÉRŐL

Szeged, 1921. április 18.

Szeged város tanácsának iratai

9081/1921. sz. (7818/1920. lt. sz.)

Tárgy: Földgáz kutatások végrehajtásáról pénzügyminiszteri leirat.

H a t á r o z a t

A város tanácsa feliratot intézett a m. kir. pénzügyminisztériumhoz, azt kérve, hogy földgáz után való kutatást a város területére is kiterjeszteni rendelje, majd annak elintézését Somlyódy István törvényhatósági bizottsági tag indítványára a közgyűlés 291/1920. sz. határozatával megsűrgette.

A m. kir. pénzügyminisztérium most 5572/1921. sz. leiratában értesíti a törvényhatósági bizottságot, hogy az 1911. évi VI. alapján állami monopólium tárgyát képező ásványolajra, földgázra és más ásványolajfélékre vonatkozó állami kutatási és bányászati jogokat az ország nagy részén és ezek között Szeged környékére vonatkozólag is az említett törvény 4. §-a alapján 1920. október hó 20-án kötött Egyezmény és Szerződés értelmében a D'Arcy Exploration Company Ltd. Londoni cég vezetése alatt álló szindikátusra, illetve az ez által alakítandó Brit—Magyar Ásványolaj és Földgáz Részvénytársaságra ruházta át s így a város kérelmének közvetlen teljesítése már nem áll módjában, de a fölterjesztésben foglaltakat közölte a szindikátus vezetőjével.

Tájékoztatásul megjegyzem még, hogy a kutatások a tudomány módszereivel előre megállapított rendben történnek, amittől az eredmény érdekében eltérni nem kívánatos.

A leiratot tudomásul vesszük, s miután a város részéről intézkedést nem igényel

annak tartalmát fentiekben indítványozó úrral közöljék, azzal, hogy amennyiben a leirat egész tartalmát megismerni óhajtja, szíveskedjék azt a városi levéltárban betekinteni.

Miről Somlyódy István törvényhatósági bizottsági tag urat értesítjük.

Kelt Szeged sz. kir. város tanácsának 1921. április hó 18. tartott üléséből.

SOMOGYI SZILVESZTER
polgármester

DR. GAÁL ENDRE
tanácsnok

Két oldalas, géppel írott fogalmazvány eredeti aláírásokkal.

A 14—16. sz. alatt közölt dokumentumok eredetijeit egy levéltári szám alá helyezték.

17.

KONCZ SÁNDOR SZEGEDI LAKOS ELŐADJA A SOMOGYI-TELEPI KÚTFÚRÁSNÁL TAPASZTALTAKAT

Szeged, 1947. február 10.

Szeged város Műszaki Osztályának iratai
Magyar Városok Szövetsége dosszié

J e g y z ő k ö n y v

Készült Szegeden a polgármesteri hivatalban 1947. február hó 10-én.

Jelen vannak: alulírottak.

Megjelenik Koncz Sándor szegedi, Lomniczi u. 31. sz. alatti lakos és előadja a következőket: még 1925-ben a Somogyi telep IX. u. 560. sz. a. telkünkön egy kútfúrás alkalmával mintegy 5—6 méter mélységben a víz erősen olajszínezetű volt, úgy hogy ebből mintát véve a mérnökséghez vittük, ahol azonban az ügyet nem kezelték eléggé komolyan és semmi további próbafúrást nem eszközöltek. Így az egész abbamaradt. Meggyőződésem az, hogy fúrás esetén az eredmény 100%-os lenne.

K. m. f. t.

KONCZ SÁNDOR,
Dr. MIHÁLYFY LÁSZLÓ

18.

CSISZÁR ANDRÁS SZEGEDI LAKOS A VILMASZÁLLÁSI FÚRÁSRÓL

Szeged, 1947. február 10.

Szeged város Műszaki Osztályának iratai
Magyar Városok Szövetsége dosszié

J e g y z ő k ö n y v

Készült Szegeden a polgármesteri Hivatalban 1947. évi február hó 10-én.

Jelen vannak: alulírottak.

Megjelenik Csiszár András Dobó u. 5. sz. alatti lakos s előadja a következőket: úgy a Magyar—Német Ásványolaj r. t. mint a Magyar—Amerikai Ásványolaj r. t. műveknél, mint filmező álltam alkalmazásban. A fúrási munkálatokat módomban állt 1941—1945-ig a helyszínen észlelni, még pedig, úgy a vilmaszállási, mint az árpádközponti fúrások alatt. Annyit minden esetre tudok az ott hallottakból, hogy Szeged környékén mintegy 1.400—2.000 m mélységben van nagyobb mennyiségű földgáz, amely a város szükségletét el tudná látni. Tudomásom van arról, hogy a vilmaszállási fúrás, amelyet a németek készítettek, igen szép mennyiségű földgázt eredményezett, és a csövek még mai napig is a földben vannak. Hallásból tudom, hogy az árpádközponti fúrás is eredményes volt.

k. m. f. t.

CSISZÁR ANDRÁS,
DR. MIHÁLYFY LÁSZLÓ

LADÁNYI FERENC SZEGEDI LAKOS TUDOMÁSA A SZEGEDI OLAJ ÉS FÖLDGÁZRÓL

Szeged, 1947. február 10.

Szeged város Műszaki Osztályának iratai
Magyar Városok Szövetsége dosszié

J e g y z ő k ö n y v

Fölvétetett Szegeden a polgármesteri hivatalban 1947. évi február 10-én.

Jelen vannak: alulírottak.

Megjelenik Ladányi Ferenc szegedi, Bécsi krt. 22. sz. alatti lakos és előadja a következőket: A Szegedi Kisebbségi Újság 1947. évi február 9-i számában megjelent „Földgáz kutatás Szegeden” című cikkkel kapcsolatban az alábbiakat adom elő: Az Alföld geológiájával és szegedi helyismeretekkel rendelkezem, régebbi idő óta foglalkoztat a gondolat, hogy a Nagy Alföld medencéjében annak egyik legmélyebb pontján Szeged környékén földgáznak kell lennie. Az 1929. évben Szeged város belterületén fúrt 1.000 m-es kút eredményei ezt megcáfolni látszanak. Tekintettel arra, hogy az olaj mint a felette elhelyezkedő gáztérrel kisebb területekre lokalizálódik, az ilyen földi olaj és földgáz medencék megkeresése csakis a modern tudományos eszközök (radar, Eötvös torziós inga) és próbafúrásokkal található fel.

Én mint tősgyökeres szegedi lakos a modern olajkutató eljárások elméleti és gyakorlati ismeretét elsajátítottam, a zalamegyei olajkutatásoknál is részt vettem, azonkívül a próbafúrások és mélyfúrások terén új rendszerű elgondolásaim vannak, amelyeket szülővárosom hasznára szeretném fordítani, ezért közreműködésemet, gyakorlati és elméleti téren Polgármester Úr szíves figyelmébe ajánlom. Remélve azt, hogy ezzel az új határ megvonásával nehéz gazdasági helyzetbe jutott városunk fellendülését elősegíthetjük.

k. m. f. t.

LADÁNYI FERENC,
Dr. MIHÁLYFY LÁSZLÓ

Egy oldalas, géppel írott, eredeti aláírásokkal ellátott tisztázat.

FARKAS JÓZSEF SZEGEDI LAKOS AJÁNLKOZÁSA A FÖLDGÁZ KUTATÁSHOZ

Szeged, 1947. február 10.

Szeged város Műszaki Osztályának iratai
Magyar Városok Szövetsége dosszié

T.

Polgármesteri Hivatalnak

S z e g e d

Tisztelettel hivatkozva a szegedi újságoknak azok cikkére, amelyben a földgáz kutatáshoz értő egyéneket jelentkezésre szólítja fel. Ezen a téren 1911-től 1914-ig az erdélyi földgáz kutatás és szerelésének vezetője voltam, amelyet én is szereltem és én is adtam át a rendeltetésének.

A munkálatokat a következő helyeken végeztem: Kis- és Nagysármás, Aranyos-Gyéres, Aranyos-Torda, Felvinc, Marosújvár stb.

Ezen munkám után bátorkodom jelentkezni, ha egy ilyen szakemberre szükségük van.

Szíves értesítésüket várva
Maradtam tisztelettel:
FARKAS JÓZSEF gépészCímem: Farkas József
gépész
Szeged
Liget utca 17/a.

Egy oldalas, géppel írott, eredeti aláírásokkal ellátott tisztázat.

MINDA MÁTYÁS BEJELENTÉSE A SZEGEDI OLAJ ÉS FÖLDGÁZ
ELŐFORDULÁSOKRÓL

Szeged, 1947. február 10.

Szeged város Műszaki Osztályának iratai
Magyar Városok Szövetsége dosszié

Polgármester Úr!

Nyilvános felhívására, tisztelettel bejelentem, szerény véleményem szerint a volt szeszyár telep helyén ha nem is földgáz, de petróleum mezőknek kell lennie, — elhúzódnia. Azonban már némi geológiai vizsgálat után meg lehet állapítani, érdemes e vele foglalkozni. Azt hiszem igen.

Elsősorban is a vámház kútjának a vizét kell megvizsgálni, mert ennek a víznek a felületén állandóan ott van a csálhatatlan olaj folt. Ez a tény már maga kézzel fogható eset. Tudtommal Szegedhez legközelebb az Óbecsei posta udvarán fúrt ártézi kútban van földgáz. Ezt csak geológiai térképezés és számítás végett említtem meg. Mert bár kétségtelen, a petróleum és a földgáz nagyon szomszédosak egymáshoz. Erre némi bizonyíték a kis-sármási földgáz terület és a többi román petróleum vidék.

Szeged, 1947. február 10.

Polgármester úr iránt vagyok elvtársi
tisztelettel:

MINDA MÁTYÁS

Szeged, Rózsa u. 15. sz.

Egy oldalas, géppel írott, eredeti aláírásokkal ellátott tisztázat.

PÁVAY-VAJNA FERENC FÖGEOLOGUS LEVELE A SZEGEDI
POLGÁRMESTERHEZ A SZEGEDI FÖLDGÁZ LEHETSÉGES
ELŐFORDULÁSÁRÓL

Szeged, 1947. február 12.

Szeged város Műszaki osztályának iratai
Magyar Városok Szövetsége dosszié

Szeged város Polgármesterének

S z e g e d
Városháza

Polgármester Úr!

A „Kis Újság” február 11-i számában az a kétségtelenül jóakaró, de naiv hír jelent meg, hogy Polgármester Úr jelentkezésre szólította fel a földgáz kutatáshoz értőket, mert az arra vonatkozó munkálatokat Szegeden is meg akarják kezdeni.

Mint a szegedi fürdő előtti forróvizű gázos kút geológiai helyének megállapítója, de úgy is mint a hajdúszoboszlói, karcagi, debreceni, szolnoki és más, többek között a budapesti Juventus-, Attila-, városligeti második és margitszigeti második és harmadik forró gyógyító erejű források életrehívója, jelentkezem.

Ez a jelentkezés azonban elsősorban inkább egy jótakaró figyelmeztetés és közérdekű tanácsadás!

A földgáz-petróleum kutatás joga az 1911. évi 6. törvénycikk szerint éppen úgy az állam monopolisztikus joga, mint a konyhasó kutatás és bányászat, tehát magánosok és városok nem végezhetik. Mellesleg úgy tudom, hogy Szeged környéke s így az Alföld legnagyobb része újabban a Magyar—Orosz Olajtársaság koncessziós területe, vagyis ott földi-gázt és petróleumot ma csak az kutathat.

Azonban mint a múltban, úgy most is Szeged városának nemcsak joga, de népjóléti kötelessége, hogy víz után kutasson. Mert Szegeden már bebizonyítottuk, hogy 900 méter körüli mélységben olyan gázos forró víz feltárási lehetőségek vannak, amely vizek úgy tisztasági, mint gyógyító fürdők céljára alkalmasak, sőt lehetőséget mutatnak arra is, hogy a magas hőfokú vizek — drága szén-, vagy fafűtés helyett, — egészen olcsón lakóházakat

és különösen növénytermelési üvegházakat melegítsenek s egy olyan jövedelmező belterjes kertészkedés alapjait vetve meg Szegeden, amelyik nagy primőr, zöldség, gyümölcs és virág kivitelhez juttathatná a kisebb földű lakosságot is; ezen a jól megkezdett úton kellene tovább menni.

Úgy emlékszem, hogy a szegedi fürdő fentemlített új kútja helyének geológiai megállapítása közben Szegeden és közvetlen környékében hasonló célú kutató fúrásokra kedvezőbb helyek is kínálkoztak volna, ha feladatomban nem a már régen meglevő és kút nélkül maradt fürdő vízellátása lett volna. Most ezeknek a helyeknek geológiai megállapítása lenne a következő feladat. Hogy miért geológiailag és nem geofizikailag, emlékeztetnem kell Polgármester Urat a sok olyan alapon telepített meddő alföldi fúrásra és kérem méltóztásuk megszerzésére és elolvasni az éppen most sajtó alatt levő „Hogyan és hol kutassunk szénhidrogéneket az Alföldön” című kis értekezésemet a Bányászati és Kohászati Lapok ez évi február 15-i számában (Budapest, IX. Lónyai utca 41. sz.)

Mert a fürdő előtti mélyfúrásban kevésbé kedvező helyen kevés és kevert összetételű gázok nyomják fel a forró vizet, meg van a lehetősége, hogy akkumulációra, gáz meggyülemkedésre kedvezőbb geológiai helyeken Szegeden és közvetlen környékén is több és jobb összetételű gázt találjunk, úgy mint Hajdúszoboszlón, vagy Karcagon és Debrecenben, amikor az állam illetve a koncessziós társaság valószínűleg ugyanolyan olcsón, mint ott (köbméterjét fél fillérért) engedné át a városnak, de viszont a gáz és forró víz is végeredményben a város és magyar népének szükségletére és munkaalkalmának fokozására használná fel. Valószínűnek tartom, hogy a koncesszió tulajdonos vállalkozás az ilyen nem kimondottan nagy földgáz megmutatkozásokat és forróvíz feltöréseket, bár helyi vonatkozásban roppant értékesek, nem is venné figyelembe s így ezek okszerű kutatása egyenesen az érdekelt városok feladatának látszik.

Abban a kedvező esetben, ha nem a melegvízben elnyelt gázt, hanem mint a karcagi első fúrásban az első időben, 626 méter mélyből már hatalmas (kb. 80—100 ezer köbméter) tiszta földgáz feltárására vezetne a kutatás, még ha a hivatkozott törvény értelmében ezt ki is sajátítaná az állam illetve a koncessziós társaság, ugyanazon törvény szerint a fúrás igazolt költségeit meg kell térítse a városnak s így minden ráfizetés nélkül a város a roppant értékes földgáz helyben való fel- és kihasználásának előnyeit szerezte meg magának és lakosságának.

A szegedi fürdő kútjának talajviszonyai fúrás szempontjából olyan kedvezőeknek bizonyultak, hogy azt a majdnem ezer méteres kutat csupán a geológiai szerkezet megállapítása terhelte külön s egyébként a mérnöki hivatal házilag kivitelezte. A mostani kutatásokat is bevallottan forróvíz kutatás címén kellene megindítani megelőző geológiai kutatásaim alapján, amennyiben a technikai kivitel anyagi eszközeit a mai gazdasági adottságok között elő lehetne teremteni.

A Bányászati és Kohászati Lapokban hirdetett magán geológiai kutató irodám erre vonatkozó munkálatait készségesen felajánlom Polgármester Úrnak és Szeged népének, annál inkább hogy legjobb tudásom szerint az említetteknel jobb és értékesebb kutak helyét az Alföldön másnak még nem sikerült megállapítani.

Üllő, 1947. február 12.

Megkülönböztetett tisztelettel:
DR. PÁVAI-VAJNA FERENC
ny. miniszteri tanácsos-főgeológus,
volt bányaiügyi főtanácsos

Cím: Üllő, Országút 33. sz.

Két oldalas, géppel írott tiszttázat, Pávai-Vajna Ferenc aláírásával.

ARCHIVARISCHE QUELLEN DER SZEGEDER
ERDÖL- UND ERDGASFORSCHUNG (1917—1947)

von

Ferenc Oltvai—Frau Mária Vinczi

Die Verfasser haben die Dokumente bezüglich der Szegeder Erdöl- und Erdgasforschung in dem unter ihrer Administration stehenden städtischen Archiv aufgesucht und mit dem entsprechenden archivarischen Apparat im Original mitgeteilt. Es ist aus den Forschungen hervorgegangen, dass einige Personen die Stadtleitung bereits seit 1917 dazu

bewegen versuchten, es sollte die Erdöl- und Erdgasforschung begonnen werden, um Hilfe von der Regierung geboten werden, und mit der Benutzung des aus der Erde hervorbrechenden Kohlenhydrats die Energiesorgen der Stadt gemildert werden, welche von den langjährigen Kriegsverhältnissen noch mehr vertieft worden sind. Das Verdienst gehört in der Szegeder Dugonics-Gesellschaft den Gedanken der Forschung auf. Es ist kein Zufall, weil diese Gesellschaft, — welche die Erinnerung an Dugonics, den am Anfang des vorigen Jahrhunderts in Szeged tätigen Piaristen, den Verfasser des ersten berühmt gewordenen ungarischen Romans pflegte — das geistliche Zentrum der Stadt war. Die Leitung der Stadt schloss sich dem Antrag an, und wandte sich an das Finanzministerium um materielle Hilfe im Interesse der Forschungen zu erhalten. Die Meinung Jenő Cholnokys, des berühmten Geographikers, Professor an der Universität von Kolozsvár, wurde eingeholt, in der Frage, ob man in Szeged Erdöl und Gas finden könnte. Der Professor äusserte sich beifällig. Seiner Meinung nach gab es Erdöl und Erdgas in der Nähe von Szeged, in der Tiefe von 2000 meter. Die Finanzregierung übertrug das Erdöl- und Erdgas-Forschungsrecht im Jahre 1921 der zu bildenden Britisch—Ungarischen Erdöl- und Erdgas AG. Doch führte diese Firma in Szeged keine Bohrungen durch. Sie übertrug ihre Rechte der Londoner Firma, „D'Arcy Exploration Company“. Während des zweiten Weltkrieges wurde mit der Sache wieder begonnen. Die deutsche Firma, Wintershall AG, erhielt Konzession von der Regierung auf das Gebiet des südlichen Tieflandes, die Ungarisch—Deutsche Mineralöl Gesellschaft wurde begründet. Mit dem Kriegsverloren ging das Recht an das Ungarisch—Sowjetische Ölunternehmen über. Die Deutschen stiessen in der Nähe von Szeged, in Szatymaz und in Árpádhalm, weiterhin etwas weiter in Tótkomlós auf die Ölschichten, aber sie hatten keine Zeit mehr zur Ausbeutung. 1947 bedrängten wieder die Szegeder Bewohner den Bürgermeister, die Forschung soll begonnen werden. Ferenc Pávay-Vajna, Geologe im Ruhestand, schrieb der Stadt zu, zu den ersten Schritten anspornend.

Die Publikation der Dokumente bezüglich der Szegeder Erdöl- und Erdgasforschung wurde von den Verfassern mit einem Überblick der Entwicklung der ungarischen Erdöl- und Erdgasforschung der letzten Jahrzehnten eingeleitet.

Seit 1962 ist eine auch im Landesmasstab bedeutende Erdöl- und Erdgasausbeutung im Gange. Wenigstens die Hälfte der Landesproduktion wird von hier gewonnen. Szeged und seine Umgebung wurden in den letzten Jahren ein bedeutendes Zentrum der ungarischen Erdöl- und Erdgasforschung. Die Geschichte der Forschungen beansprucht bereits aus diesem Grund grosses Interesse.

Kiadásért felel a szegedi Móra Ferenc Múzeum igazgatója
Példányszám 625 — Terjedelem 27,5 (A/5) ív
Készült linószéddéssel, íves magasnyomással az MSZ 5601-59 és az MSZ 5602-55
szabvány szerint

69-7360 — Szegedi Nyomda

